Вагиф һаггында сөз

200 илдән бәридир ки, халгымызын сөз хәзинәсиндә бир мәсәл ишләнир: «Һәр охујан Молла Пәнаһ олмаз...».

Бәли, әдәби ирсә чеврилән, шаирин шәрәф вә шөһрәтини бир гат даһа артыран бу мәсәл XVIII әсрин бөјүк сәнәткары Вагиф һаггында јаранмышдыр. Һәмин мәсәл илә кениш халг күтләси Вагифи өз гәлбиндә, һафизәсиндә јашатмышдыр, јашадыр вә бундан сонра да јашадачагдыр.

Бәллидир ки, Вагиф тәкчә шаир дејилди, о, һәм дә Гарабаг ханлығынын ағыллы, узагкөрән вәзири иди. Шаирин һәјаты Азәрбајчан халгынын талеји илә бағланмышды, халгын ишыглы кәләчәјинә инамла бағланмышды. Бөјүк рус шаири Николај Тихонов көзәл демишдир ки, Вагифин һәјаты зүлмәт ичиндә сәсләнән сәадәт нәғмәсидир, күнәшли тәбәссүмдүр, изтираб чәкән дүнјаја бәхш едилмиш үмиддир.

Вагиф габагчыл, һуманист, вәтәнпәрвәр, дөвләтләр вә ханлыглар арасында сүлһпәрвәрлијин илһамчысы, өлкә дахилиндә һәр чүр ихтилаф вә ихтишашын әлејһдары, ағыллы дипломат, һәјат көзәлликләринә вургун философ-шаир, дәрин мәһәббәтлә севән, гадын көзәлликләриндән вәчдә кәлән бир сәнәткар иди. Никбин әһвал-руһијјә онун јарадычылығынын чанына вә ганына һопмушдур. Инсанлара јүксәк естетик зовг бәхш едән бу јарадычылыг шаирин һәјата мүбариз, фәал мүнасибәтинин нәтичәси иди. Кәләчәјә инам, көзәллијин мүтләг гәләбә чалачағына инам шаирдә чох гүввәтли олмагла Вәтәнә, ана дилинә јүксәк, мүгәддәс мәһәббәт ону даим чағлајан бир баһар шәлаләсинә дөндәрмишдир.

Вагиф елә бир дөврдә јашајыб, фәалијјәт көстәрирди ки, гадын көзәллији өртүдә иди. Ислам дининин, шәриәтин ағыр ганунлары бир јана, дөвләт башчысынын тохунулмаз, сәрт әмрләринин күчү түғјан етдији бир вахтда Азәрбајчан гадыныны тә'рифләмәк, өзү дә диндар ханла бир сүфрәдә чөрәк јејә-јејә, гадын көзәллијини дүнјаву-аләмә билдирмәк, сөзүн һәгиги мә'насында кишилик иди, бөјүк чәсарәт, фәдакарлыг иди:

> **Аллаһа шүкүр, ләлә**
> **јанағында ејиб јох,**
> **Дишиндә, дәһанында,**
> **додағында ејиб јох,**
> **Бир зәррәчә зүлфүндә,**
> **бухағында ејиб јох,**
> **Дәхи нә јашынмаг,**
> **нә бүрүнмәк, нә утанмаг.**
> **Бәсдир бу дајанмаг!**

Елә бунун үчүн дә јарашырды сәнәткара дејәсән: «Һәр охујан Молла Пәнаһ олмаз!..».

Инсан дүнјаја бир дәфә кәлир. Ону елә јашамаг лазымдыр ки, һәјат мә'налы кечсин, өзүнү халгын ичтимаи мүбаризәси бурулғанында һисс едәсән, бәшәријјәтә дә никбин мүнасибәт бәсләјиб, азад руһун, демократизмин тәблиғатчысы оласан. Вагиф јарадычылығы охучуну даим илһамландырдығы, һәјатын ширинлијини, көзәллијини дәрк етдирдији, инчә зовгүн тәрбијәсинә хидмәт үчүндүр ки, әлмәздир, әбәдидир. О да диггәтәлајиг, бәлкә дә фөвгәл'адә һадисәдир ки, сәнәткарын јүксәк дөвләти вәзифәдә чалышмасы, онун фәрди јарадычылығына адәтән бир сәртлик кәтирмәли икән, Вагифдә әксини көрүрүк. О, бир јарадычы кими һәлим тәбиәтли олмуш, көзәллијин «бәласына» тутулмуш ашиг әдасы илә данышмыш, халг јарадычылығындан, классик әдәбијјатдан, мәнсуб олдугу халгын етик, фәлсәфи дүшүнчәсиндән, психолокијасындан, милли дилин инчәликләриндән вә нәһајәт, мүшаһидә етдији, көрдүјү милли көзәлләрдән илһамланмыш, ганадланмышдыр. Онун илһам пәриси даим мәһәббәт чешмәсиндән су ичмиш, һәјат вә јашамаг ешгиндән јүк тутмушдур ки, бу јүкүн ән гијмәтли даш-гашы никбинлик, көзәллијә мәфтунлугдур. Шаирин мәһәббәтинә лајиг олан көзәлләр дә өз нөвбәсиндә дөврүн ән мүгәддәс сајылан, ән уча тутулан мәканлары илә бәрабәрләндирилир, «Еј Кә'бәм, Кәрбәлам, Мәккәм, Мәдинәм...» дејә онлара мүрачиәт едилир.

Вагиф һеч дә һәмишә никбин әһвал-руһијјәли олараг галмамышдыр. Инчә, зәриф лирикасы илә јанашы, јашадығы дөврүн һаким даирәләринин лә'нәтләјән, һәр чүр ријакарлығы, сахтакарлығы, икиүзлүлүјү ифша едән «Көрмәдим» кими јүксәк сәнәт әсәри дә јаратмышдыр.

Азәрбајчан совет ше'ри Вагиф поезијасынын ән көзәл ән'әнәләрини бу күн дә јашадыр. Бөјүк шаиримиз Сәмәд Вургунун тәчрүбәси көз габағындадыр.

Азәрбајчан КП МК-нын классикләримизин кениш тәблиғи, өјрәнилмәси, халг күтләләринә даһа јахындан танылмасы үчүн гијмәтли тарихи гәрарларынын әһәмијјәти бир дә ондадыр ки, һәгиги сәнәткарларла сахтакарлар ајырд едилсин. Һәр әлинә гәләм алыб нәзм јазан, сәнәтин сирләринә вагиф оландан сонра јаздығындан утансын, әслинә ше'ри гијмәтләндирмәкдә чәтинлик чәкмәсин. Бәләликлә халгын севә-севә јаратдығы «Һәр охујан Молла Пәнаһ олмаз!» мәсәлинә бу күн кичик әлавәјә дә еһтијач вардыр: «Һәр охујан Молла Пәнаһ, һәр ше'р јазан Вагиф олмаз!».

Камран МӘММӘДОВ

Ədəbiyyat və incəsənət.- 1982.- 30 iyul. - S.6.